

RAFAŁ BOROWY

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
ORCID 0000-0002-4649-7898

IGOR M. KILANOWSKI

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
ORCID 0000-0002-1309-2317

Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej „System szkolnictwa wyższego i nauki. Prawne aspekty funkcjonowania”

W dniach 20-21 maja 2024 roku odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa „System szkolnictwa wyższego i nauki. Prawne aspekty funkcjonowania”, której gospodarzem był Wydział Prawa Kanonicznego oraz Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Wydarzenie odbyło się w ramach programu „Nauka dla Społeczeństwa”, finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, którego beneficjentem była Fundacja „Pro Polonia”. Udział w wydarzeniu wzięli uczeni z ośrodków akademickich z Australii, Czech, Francji, Włoch, Serbii, Węgier, Wielkiej Brytanii oraz z Polski. Celem konferencji była refleksja nad funkcjonowaniem szkolnictwa wyższego w perspektywie prawa świeckiego i kanonicznego, a także analiza i wymiana międzynarodowych doświadczeń w tym aspekcie.

Otwierając konferencję ks. prof. dr hab. Ryszard Czekalski, rektor UKSW wskazał: „Na Soborze Watykańskim II, jednym z głównych tematów podejmowanych podczas obrad była istota Kościoła. Pytano wówczas: Kościele co mówisz sam o sobie? Wielokrotnie podczas konferencji sympozjów krajowych i międzynarodowych

poruszamy ważne tematy z życia społeczeństwa, tematy eklezjalne, ale nie mamy zbyt wiele okazji, by rozmawiać na temat uniwersytetów. Nasze dzisiejsze spotkanie może wybrzmiewać jak echo debaty soborowej, ale w odniesieniu do szkolnictwa wyższego i nauki. Co akademicy mówią sami o sobie?”. Określając cel wydarzenia rektor UKSW podkreślał rolę systemu szkolnictwa wyższego zarówno w państwie, jego wpływie na społeczeństwo, jak również na działalność Kościoła, w aspekcie zarówno wychowawczym, katechetycznym, jak i ewangelizacyjnym.

Pierwszą sesję konferencji otworzył bp Artur G. Miziński, biskup pomocniczy lubelski, wieloletni sekretarz generalny Konferencji Episkopatu Polski. Duchowny podkreślił wagę i aktualność debaty o systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Zaznaczył, że konferencja ma na celu nie tyle popularyzację wiedzy na temat prawnych aspektów funkcjonowania uczelni w kraju i na świecie, ale poznanie różnych systemów prawnych szkolnictwa wyższego, a w przyszłości przyjęcie w Polsce możliwie najlepszych rozwiązań, które pozwolą na harmonijny rozwój dyscyplin uniwersyteckich w wymiarze zarówno etycznym jak intelektualnym. Ks. prof. Patrick Valdrini, emerytowany rektor Institut Catholique de Paris oraz były prorektor Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie w swoim wystąpieniu poświęconym tożsamości edukacji katolickiej, mówił o roli Kościoła w tworzeniu uniwersytetów, które były od początków istnienia miejscem wymiany myśli i twórczej pracy. Przywołując wyzwania, jakie stoją przed wspólnotą akademicką naszych czasów, podkreślił, że wartości katolickie łączą ludzi, są uniwersalne, zaś na uczelniach studenci i naukowcy powinni rozmawiać w sposób nacechowany otwartością, niezależnie od zapatrywań. Ks. prof. Anthony Casamento CSMA z Uniwersytetu Katolickiego Australii w Sydney przedstawił z kolei doświadczenia krajów anglosaskich i trudności dotyczące łączenia norm prawa kanonicznego z normami świeckimi.

Druga sesja objęła referaty pozostałych gości zagranicznych. Obradom przewodniczył prof. dr hab. Artur Kotowski, Dyrektor Instytutu Nauk Prawnych WPiA UKSW. Temat wyzwań dla nauki w zakresie nauk prawnych w Europie Środkowej podjął prof. János

Ede Szilágyi z University of Miskolc; Central European Academy; Ferenc Mádl Institute of Comparative Law, zaś dr Katarzyna Zombory przedstawiała w swoim przedłożeniu Środkowoeuropejską Akademię w Budapeszcie jako forum współpracy międzynarodowej dla prawników. Referat „Istota współpracy międzynarodowej w budowaniu europejskiego systemu szkolnictwa wyższego i nauki wygłosiła prof. Katerina Frumanova z czeskiego Uniwersytetu w Ołomuńcu. Prof. Dalibor Đukić z Uniwersytetu w Belgradzie podjął zagadnienie problemów prawnych we współpracy państwa, Kościoła i uczelni na przykładzie serbskiego porządku prawnego. Ostatnie wystąpienie tej sesji przedłożyli łączący się z Wielkiej Brytanii prof. Stuart Kelly oraz dr Mirosław Michał Sadowski z University of Strathclyde oraz Universidade Aberta omawiając zagadnienie „Edukacji prawniczej mieszanych jurysdykcji: Szkocja i Kanada”.

Trzeciej i ostatniej sesji pierwszego dnia konferencji przewodniczył ks. dr hab. Jan Krajczyński, prof. ucz., kierownik Zakładu Prawa o Pośłudze Nauczania Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW. Pierwszy referat w tej sesji wygłosiła ceniona specjalistka prawa kanonicznego dr hab. Anna Słowikowska z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Profesor przedłożyła referat pod tytułem „Nauki humanistyczne, społeczne i teologiczne a wyzwania dotyczące wpływu społecznego i komercjalizacji” wskazując istotne problemy i zagrożenia w tym zakresie szczególnie w zakresie bardzo istotnego mechanizmu oceny jednostek naukowych w Polsce, czyli przeprowadzanej raz na cztery lata przez Komisję Ewaluacji Nauki, ewaluację jakości działalności naukowej. Rektor toruńskiego wyższego seminarium duchownego i zarazem pracownik Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu ks. dr hab. Stanisław Adamiak, prof. ucz. wygłosił referat pod tytułem „Między Kodeksem prawa kanonicznego a Konstytucją dla Nauki. Aspekty prawne formacji intelektualnej w polskich seminariach duchownych”, zaś ks. dr Wojciech Kućko z Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW przedłożył wykład na temat roli AVEPRO – Agencji Stolicy Apostolskiej ds. Oceny i Promocji Jakości Kształcenia na Uniwersytetach i Wydziałach Kościelnych w zakresie budowania kultury jakości kształcenia przedstawiając,

z racji pełnienia funkcji eksperta Agencji, dobre praktyki wynikające z odbytych wizytacji akredytacyjnych w różnych ośrodkach akademickich. Ostatnie wystąpienie pierwszego dnia konferencji pod tytułem „O potrzebie zmian w Konkordacie i Umowie między Konferencją Episkopatu Polski a Rządem Rzeczypospolitej Polskiej w kontekście prawa szkolnictwa wyższego i nauki” wygłosił dr Igor Kilanowski z Katedry Prawa o Pośłudze Nauczania i Uświęcania WPK UKSW, pomysłodawca konferencji.

Podsumowania pierwszego dnia obrad dokonała dr hab. Aleksandra Syryt, prof. ucz. jedna z głównych wykonawców projektu „Nauka dla Społeczeństwa” z Wydziału Prawa i Administracji UKSW. Profesor przypomniała, że obok dwóch dni wykładów doświadczonych badaczy odbył się również panel studencko-doktorancki: „Bardzo nas cieszy, że obok tak znamienitego grona samodzielnych badaczy wyniki swoich badań mogą przedstawić studenci i młodzi naukowcy. Integrujemy w ten sposób środowisko akademickie, zarówno krajowe, jak i międzynarodowe. Mnogość przygotowanych referatów oraz szerokie spojrzenie na prawne aspekty funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego i nauki pokazuje, jak ważny jest to element działania polityki państwa”.

W drugim dniu konferencji obrady skupiły się między innymi na temacie awansu naukowego, zarówno na stopień doktora, jak i doktora habilitowanego oraz uzyskania tytułu profesora. Otwarcia drugiego dnia obrad dokonał prof. dr hab. Bogumił Szmulik, dziekan Wydziału Prawa i Administracji UKSW. Witając gości w kolejnym dniu obrad prof. dr hab. Zbigniew Janczewski, kierownik Katedry Prawa o Pośłudze Nauczania i Uświęcania WPK UKSW wskazał: „Początki uniwersytetów to działalność Kościoła katolickiego, który był niewątpliwym mecenasem nauki, kultury i sztuki. Również dzisiaj odgrywa on istotną rolę w systemie szkolnictwa wyższego. Dziś ewolucja funkcjonowania systemu kieruje uczelnie raczej na drogę przedsiębiorstw, niż miejsc odkrywania prawdy. My chcemy podkreślać, jak istotna jest tożsamość uczelni, także tych, które korzystają z ducha czy etosu chrześcijańskiego i nie są wprost katolickie”.

Pierwsza sesja drugiego dnia obrad skupiła uwagę prelegentów wokół prawnych aspektów awansu naukowego. Obradom przewodniczył prorektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II ks. prof. dr hab. Mirosław Sitarz. Przewodniczący Rady Doskonałości Naukowej prof. dr hab. Bronisław Sitek, profesor Uniwersytetu Humanistycznospołecznego SWPS przedstawił proponowane przez Radę kierunki zmian w ustawie – prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Referat „Przesłanki nadania stopnia doktora habilitowanego oraz tytułu profesora w świetle prawa i praktyki Rady Doskonałości Naukowej” przedłożył ks. prof. dr hab. Zbigniew Janczewski, który przez lata był członkiem Centralnej Stopni ds. Stopni i Tytułów, a obecnie pełni funkcję członka Rady Doskonałości Naukowej. Dr Łukasz Kierznowski z Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, wybitny specjalista w zakresie prawa edukacyjnego przedstawił referat „Procedury i wymogi nadawania stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego – czy i jakich zmian potrzebujemy po 5 latach od reformy?”. Naukowiec wskazywał, że zmiany w zakresie procedur i wymogów są niezbędne, ponieważ rozluźnienie przepisów i przeniesienie odpowiedzialności na podmioty nadające stopnie rodzi wiele problemów na gruncie prawnoadministracyjnym. Ostatnie przedłożenie w pierwszej sesji drugiego dnia obrad przygotowali prof. dr hab. Krzysztof Baran z Uniwersytetu Jagiellońskiego, specjalista w zakresie akademickiego prawa zatrudnienia wraz z dr. Mariuszem Lekstonem z Akademii Humanitas w Sosnowcu, dotyczyło „Węzłowych problemów zatrudnienia pracowników w szkolnictwie wyższym”.

Ostatnie dwie sesje decyzją organizatorów zostały połączone. Przewodniczyła im dr hab. Marta Osuchowska, prof. ucz. z Wydziału Prawa i Administracji UKSW. Szefowa Gabinetu Politycznego Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dr inż. Zuzanna Hazubska z Politechniki Wrocławskiej wygłosiła referat „Ustrój uczelni a zaangażowanie w środowisku pracy” przedstawiając badania dotyczące udziału nauczycieli akademickich oraz pracowników niebędących nauczycielami akademickimi w życiu uczelni i innych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki. Przeprowadzone badania

wskazują, że zaangażowanie to znacznie spada w czasie zniwelowania roli organów i podmiotów kolegialnych w procesie zarządzania uczelniami. Dr hab. Aleksandra Syryt, prof. ucz. przedstawiła wykład pod tytułem „Perspektywy dla szkolnictwa wyższego wobec współczesnych wyzwań – szanse i zagrożenia”. Historyczne uwagi do kwestii ustroju uczelni i prowadzenia działalności badawczej przedstawił dr hab. Piotr Szymaniec, prof. ucz. z Akademii Nauk Stosowanych Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu. Reprezentujący Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu dr hab. Karol Dobrzeński, prof. ucz. wygłosił referat: „Własność intelektualna i komercjalizacja badań naukowych – współpraca szkolnictwa wyższego i instytucji naukowych z otoczeniem społeczno-gospodarczym”. W ostatniej części konferencji uczeni podjęli temat danych badawczych oraz ochrony danych osobowych w kontekście prowadzonej działalności naukowej. Dr hab. Marlena Sakowska-Baryła, prof. ucz. z Uniwersytetu Łódzkiego zastanawiała się jakie są bariery prawne do ponownego wykorzystania danych badawczych w Polsce. Dr hab. Agnieszka Piskorz-Ryń z Wydziału Prawa i Administracji UKSW przedstawiła referat „Otwieranie danych badawczych. Wyzwania dla wyższej uczelni”. Ostatnie wystąpienie autorstwa dr Katarzyny Siemion z Uniwersytetu w Białymstoku obejmowało kwestię ochrony danych osobowych w procesach komercjalizacji wyników badań naukowych oraz transferu technologii.

Zamknięcia konferencji dokonali: dr hab. Anna Fidelus, prof. ucz., prorektor ds. studenckich i kształcenia oraz ks. dr hab. Marek Saj, prof. ucz. dyrektor Instytutu Prawa Kanonicznego. Podkreślono znaczenie międzynarodowego dialogu naukowego oraz potrzebę dalszych badań nad relacjami między prawem państwowym a kanonicznym w obszarze szkolnictwa wyższego i nauki. Dzięki obecności ekspertów z zakresu prawa kanonicznego oraz nauk prawnych uczestnicy wydarzenia mogli zwrócić uwagę na współpracę państwa i Kościoła w odniesieniu do systemu szkolnictwa wyższego, jak również istotnej i wyjątkowej roli uczelni w rozwoju społeczeństwa, państwa i Kościoła.

Konferencja została zorganizowana przez Fundację „Pro Polonia”, Wydział Prawa Kanonicznego UKSW, Wydział Prawa i Administracji UKSW oraz Studencko-Doktoranckie Koło Naukowe Prawa Kanonicznego „Regula Iuris”, które gromadzi aktywnych doktorantów i studentów chcących rozwijać swoje naukowe zainteresowania.

Radę Naukową Konferencji tworzyli: prof. dr Dalibor Đukić z Uniwersytetu w Belgradzie (Serbia), prof. dr Katerina Frumanova z Uniwersytetu w Ołomuńcu (Czechy), o. prof. dr Janusz Kowal SI z Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie (Włochy), dr hab. Bogusław Przywara, prof. ucz., z Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie, dr hab. Anna Słowikowska z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II oraz reprezentujący Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie: ks. prof. dr hab. Zbigniew Janczewski, ks. dr hab. Jan Krajczyński, prof. ucz., dr hab. Aleksandra Syryt, prof. ucz.

W skład komitetu organizacyjnego weszli: ks. dr Maciej Kołodziejski z Papieskiego Instytutu Wschodniego w Rzymie, ks. mgr lic. Bartosz Rajewski z Papieskiego Uniwersytetu św. Tomasza z Akwinu w Rzymie (Włochy), dr Radosław Gosiewski z Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie oraz pracownicy i doktoranci Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie: ks. dr Jan Dohnalik, dr Igor Kilanowski, mgr lic. Rafał Borowy, mgr lic. Mariola Pirek.